

velik del inteligence in slednjič skladen parlamentaren blok, ki ga napadi nasprotnikov še niso preveč razmajali.

Na drugi strani: meščanski razred v celoti, od velikih kapitalistov do malih meščanov, ki jih je kriza sproletarizirala, ki jim pa ni dala proletarske zavesti, banke, ki jih navdaja strah pred kolektivizacijo, z njimi velepodjetja, velike železnice itd. Cerkev, izvzemši majhnega dela socialno pogumnih katoličanov, katerih glas se sliši v revijah kot je *Esprit*. Slednjič višja administracija, ki je še niso prečistili. Treba je samo pogledati listo oseb, ki Francijo predstavljajo v inozemstvu, in oseb, ki stoje na čelu uprave, in prepričan si, da ne prepevajo *Internationale*. Vse te čete so bolj ali manj združene v aktivni parlamentarni manjšini, ki je nevarna, in razpršene po ostankih znamenitih lig, ki so na videz razpuščene, pa ne tako, da bi se odpovedale nastopom na ulici (primerjaj afero s komunističnim zborovanjem v *Parc de Princes*).

Vsega se nam je bati za primer, da bi ti ljudje zmagali. Odločilna bitka se ne bije v parlamentu. V najboljšem slučaju bi drugače sestavljena večina, ki bi izločevala komuniste, gotovo ne šla tako daleč, da bi odpravila vse reforme, ki jih je izvedla ljudska fronta. Tudi izdajstvo radikalov ne bi imelo takega učinka.

Nasprotno pa politični dogodki — kot so vedno tesnejši sporazum med državami fašističnega tipa, ofenziva proti komunizmu, ki jo blagoslavljajo cerkve — in gospodarske prilike lahko izpodkopljejo komaj pridobljena izboljšanja in privedejo in ustoličijo prijetna razvedrila diktatur, nacionalizmov in avtarkije.

S tega vidika bo velezanimiv študij francoskega proračuna za leto 1937, ki ga bosta kmalu predložila Blum in Auriol. Pomenjal bo težje breme kot kdaj prej, ker ga otežujejo skrbi vojaške obrambe, ki jih narekuje tekma v oboroževanju. Toda ravnotežje oz. neravnotežje v proračunu ni tako važno kot razvoj poljedelstva, trgovine in industrije. Bolj kot iz uradnih listov bomo iz gospodarskih in finančnih statistik razbrali, kakšna bo bodočnost francoskega poizkusa, da deloma reši to, kar je ostalo od današnje evropske demokracije.

— X.

Jean Yves Lacroix

Kritika

Prešeren. I. Pesnitve, pisma. 1936. Tiskovna Zadruga v Ljubljani. Izdajo je priredil Francé Kidrič. Slovenski pisatelji.

Takoj uvodno poglavje Kidričeve, naše najpopolnejše Prešernove edicije, pri naša zelo poučen in posrečen poskus uvrstiti Prešernove pesmi v časovno zaporednost. V njem imamo dragoceno dopolnilo h „Kronološkemu pregledu (Prešernovih) prvih tiskov ter glavnih ugotovljenih podatkov o razvoju in potéh poetovega dela, ki ga je „izdelal“ Avg. Žigon v Prešernovi čitanki.

Človeku je žal, da ta dva prešernoslovca obravnava Prešernov problem vsak na svojem koncu, namesto da bi se združila ter nam izdelala Prešernovo izdajo, ki bi bila po filološki ter estetski plati dostojna Prešernove duhovne dediščine.

V Kidričevem „Vodniku za čitanje Prešernovih pesnitev v približni časovni zapovrstnosti“ pa mi ne ugajajo nekatere trditve ter to, da urednik ni lesem uvrstil načrtov za tragedijo iz l. 1832. in za novelo iz l. 1833., zlasti ker navaja tudi naslove izpuščenih tekstov.

Trditev, da je v Prešernu vzknila „zavest slovenske pesniške misije ob čitanju Zoisovega prevoda Bürgerjeve Lenore“, je nelogična, kajti človek, ki ne bi imel slovenskih pesniških nagnjenj, se sploh ne bi zanimal za Zoisov prevod.

Pri ponovnem branju Kidričevih kakor tudi Žigonovih dokazovanj zlasti pa Gazel in Sonetnega venca samega ne morem več verjeti, da se prične za Prešerna Julijina doba šele 6. aprila 1855. l. Gazel ni mogoče odtrgati od Sonetnega venca. Obe pesnitvi napaja isto doživetje, oziroma v es transcendentalni cvet Prešernove ljubezenske lirike je vzklil iz enotnega, s pozitivističnega vidika absolutno nerazločljivega življenjskega občutja, ki je nujno bistvo velikega lirika. To občutje je najmočnejše gibalno prvotnega dejanja in nehanja. To je njegov demon, zavest pekla in neba v samem sebi, ideja Madone in Sodome, o kateri je pisal Doštojevskij.

Ta temna oblast se polasča vsega, kar poet doživlja in iz boja med njo ter življenjskimi zakoni in pravili navadnega človeka se porajajo pesniška doživetja. Tu je vzrok, da se pesniško življenje tako naglo obrabi, da umre toliko najboljših pesnikov tako zgodaj, drugi pa se rešujejo z molkom v starejša leta in le izredni možje ohranijo stvariteljsko silo do starosti.

Srečna ali nesrečna ljubezen ni nikdar netilo pesniškega ognja, temveč označeno občutje, ki povzroča, da čustvuje poet spričo erotičnih in tudi drugačnih doživetij zdaj z zavestjo sreče zdaj nesreče. So poetje, ki umejo tudi zavest ljubezenske sreče oblikovati v pesmi, toda to so izjeme. Trditi moramo, da je zakon pesniškega ustvarjanja — zavest ljubezenske in življenjske nesreče sploh.

Zato se je moral Prešeren spričo vseh svojih erotičnih doživljajev čutiti nesrečnega, kar vidimo na življenjski plati v njegovi edini ljubezni do Ane Jelovškove, na pesniški pa v „ljubezni“ do Julije. Trganje Gazel in Sonetnega venca na dva ljubezenska doživljaja je torej že samo na sebi brezpomembno, četudi ne bi teh umetnin družilo toliko oblikovnih in vsebinskih skupnosti, da so Gazele nedvomno genialna introdukcija v Sonetni venec.

Zato je tudi spričo prave vsebine Prešernovih pesnitev malopomembno poudarjanje: „najnižje še pozitivne ocene odvetniškega izpita, vrnitev brezuspešne prošnje za advokaturu, srečanje Primčeve Julije“ i. t. d., kajti na vse te dogodke je odgovarjal Prešeren tako, kakor mu je bilo bistveno ustrezajoče, z doživljaji torej, ki so edini mogli roditi pesmi, za katere je bil on rojen. Kriviti Prešerna „neodkritega ravnanja z Ano“, ali pa celo „sebičnega vzdrževanja odnosov do Ane“ je podobna filostroznost kakor očitati Napoleonu, da je napadel 1812. l. Rusko. Gotovo se je Žigon manj motil, ko je meril Prešernove pesmi, kakor se moti Kidrič, ki „meri“ Prešernovo dejanje in nehanje; kajti svet lahko meriš, duha pa, ki se v njem razodeva ne moreš ujeti v mrežo vsakdanjih meril.

Glede na ureditev pesnitev opomnim, da je pravilno, da je urednik uvrstil med Poezije „pesnitve, ki jim je pesnik sam dajal literarno ceno.“ Sporna se mi zdi samo uvrstitev Ponočnjaka, ki vsaj ne spada v nobeno Kidričevo kategorijo pesnitev, odločenih za uvrstitev med Poezije. Še manj ustrezajoča se mi dozdeva razvrstitev „novih“ tekstov, ki niso v naši izdaji vedno tam, kamor bi jih poet najbrže uvrstil. Ponočnjak bi se bolj podal med Različnimi poezijami kakor pa med Baladami in romancami. Toda tu se urednik lahko opira na to, da je Ponočnjaka Prešeren sam krstil za balado, čeprav se mi zdi to romantična ironija; kajti pesnitev me vsebinsko spominja na zglede raznih misijonskih pridig ter je verjetno, da je Prešeren v nji smešil bobnenje janzenistov zoper vasovanje in vaško erotiko sploh. (Podobne zgodbe beremo pri Ivanu Svetokriškemu.) Zato jo je najbrže tudi cenzor Čop črtal. Izrazita satira pa je Nebeška procesija, torej spada med Različne poezije. Nikakor pa ne bi smel urednik popravljati Prešernovega teksta, kar je storil v 32. verzju Romance od Strmega grada. Urednik sam priznava, da bi

med Poezije lahko uvrstil še nekaj pesnitev iz dodatka. Toda tudi tu nam pridejo prav.

Nadpis Primicovi Juliji sonetu Je od vesel'ga časa... je prisiljen, ne samo za to ker ga je urednik samovoljno določil, temveč tudi zato, ker nima z vsebino nobene prave zveze. Bolje bi bilo morebiti Primicova Julija, če bi že sploh moral biti kakšen naslov, kar pa ni potrebno.

Nerodno je postavljen sonet Matiju Čopu, ki ga loči od Krsta cela prazna stran. Lepše bi bilo, ako bi ga dal urednik natisniti tako, kakor je natisnjen v izdaji Krsta l. 1836., — šele pod skupnim naslovom Krst pri Savici, potem bi bil tudi nepotreben urednikov samovoljni podnaslov.

Za Prophetischer Trost v Dodatku pač ne velja urednikova trditev, da so „vsi podnaslovi med oklepaji moji.“ Naslov Tri želje Anastazija Zelenca je napačen. Glasiti bi se moral: Tri želje. (Anastazija Zelenca), ker ne gre za Grünove želje, marveč za prevod njegove pesmi. Ker je urednik izpustil „odmeve pesnikove močne erotičnosti(!)“, bi lahko žrtvoval še epigram Zapustil boš ti svoje zlate... Škoda za Prešerinovo vero (i je nepotreben), da je ni urednik uvrstil na odličnejše mesto. Delitev na tri vrstice pa ne bo obveljala, kajti sklicevanje na Koršev popravek v Ljub. Zvonu 1900. str. 808 (pri Kidriču je na str. 596. tiskovna pomota 1910.) ni prepričevalno. Korš se je zmotil, trojne rime ni v pesmi Od zidanja cerkve na Šmarni gori (Korš ni poznal izpuščene vrstice). Zato je prenagljen njegov sklep, da je v epigramu Prešernova vera podobna rima, ter da je zato treba pisati v treh vrsticah. Sicer pa razodeva že epigram sam z vsebino in obliko, da je zložen v štirih verzih.

Med drobižem pogrešam Prešernovega slovesa od Ane:

„Moja ženka
bo smrt grenka.“

(Prim. Spomine, str. 55.). V nadpisu Tukaj počiva... je 4. vrstica menda apokrifna, zlasti ker sem slišal ta napis v obliki:

Tukaj počiva
France Prešeren,
dohtar nemiren,
neveren.

Med nemškimi pesmimi me boli prevelika urednikova doslednost, v kateri je sprejel elegijo Dem Andenken des Mathias Čop, v oni obliki, v kateri je pesnitev sicer natisnjena v Ilirskem listu ter zapisana v rokopisu iz 1846. l., vendar pa ima namesto onih šesterih krasnih tercijn: Nun ist vorbei der innern Stürme Toben... (Glej Zbrano delo, str. 221—222), samo eno, ki nikakor ne izraža tega, kar one, zaradi cenzurnih zahtev umaknjene šestere. Po mojem mnenju bi bilo potrebno, postaviti v poglavitni tekst ono šestorico, novo kitico pa prenesti med varijante. Saj je Kidrič sam nekaj podobnega storil s 5. kitico Zdravljice. Te kitice ni namreč v nobenem rokopisu iz 1846. l. niti v Poezijah, vendar jo je Kidrič vnesel v svojo izdajo iz V. zvezka Čbelice ali pa iz Novic 1848. l. (list 17.). To je pravilno, kajti Prešeren je priobčil celotno pesnitev po padcu predmarčne cenzure. Prepričan sem, da bi isto storil tudi z elegijo Dem Andenken Mathias Čop, ako bi jo dajal v ponovni natis 1848. l., dve leti prej pa je moral računati s tistimi cenzurnimi zaprekami, ki so mu 1836. l. zmaličile elegijo.

Pri čestitki Dem wohlgeborenen Fräulein Aloisia Chrobath ne bi bilo odveč natisniti še datum, saj je Žigon v Domu in svetu, 1935., str. 311. dokazal, da je čestitka pismo, z naslovom, vsebino in datumom.

Sonet *An eine junge Dichterin* pripisuje urednik v kazalu na str. 365. skladno z Žigonovimi (*Dom in svet*, 1933. l. str. 304. in sl., ter 503. in sl.) in lastnimi izvajanci (Ljubljanski zvon, 1934., str. 54. in sl.) Lujizi Crobathovi. Za umevanje globoke pesnitve, ki je bolj pesnikov samogovor kakor pa dvogovor z mlado poetko, je pač vseeno, komu je posvečena. Vendar bi bilo potrebno preskusiti Germovnikovo trditve, češ da je sonet posvečen neki baronici Jožefini Münk v St. Pöltenu. (Prim. Wiener Sonn- und Montagszeitung, 1874. l. 26. januarja in sl.)

Prešernove prireditve narodnih pesmi je urednik izpustil, mislim pa, da jih bo dal natisniti v II. zvezku. Bilo bi škoda, ako jih ne bi bilo v celotnem poetovem delu, saj razodevajo nekatere ves žar njegove pesniške sile. Prim. *Pesem od lepe Vide*, *Od kralja Matjaža*, *Od Rošlina* in *Verjankota* i. t. d. *Lepa Vida* v Prešernovi „prireditvi“ sploh ni več narodna pesem, temveč je Prešernova po obliki in vsebini, kar je dokazal Žigon (*Dom in svet*, 1927, str. 37. sl.). Zato je njeno mesto med originalnimi Prešernovimi pesnitvami.

Tukaj se moramo dotakniti problema varijant. Kritik ne more urejevalcu pesniških umotvorov predpisovati postopka za natisk varijant, vendar se mi zdi prikladno načelo, da ne sme biti inačica preoddaljena od pesnitve, h kateri spada. Zato je neprikladno, da je Kidrič pridržal vse varijante za drugo knjigo, namesto da bi delil tekst v dve knjigi, katerih vsaka bi imela svoje varijante. Ugovor, da varijante bralca, ki išče estetskega užitka, ne zanimajo, ni trden. Večkrat sem videl v šoli, kako je ljudi razveselila navedba kakšne varijante. Toda Kidrič sam ne dela vedno po načelih, ki si jih izbira. V pesniško delo je treba po mojem prej uvrstiti predelave narodnih pesmi kakor pa pisma. Še huje pa vpije ta nedoslednost, ako vidimo, da je urednik Prešernovim pismom pridružil odgovore, medtem ko za varijante ni našel prostora. Nedvomno so odgovori na Prešernova pisma sestavni del njegovih zbranih del, toda v prvi knjigi bi bilo treba dati besedo pesniku, potem šele njegovim tovarišem. Skratka Prešernova korespondenca z odgovori spada v II. knjigo, varijante pa v prvo. Na to je gotovo mislil tudi urednik, kar spričuje to, da navaja na str. 365. in sl. tudi začetke varijant. Med pismi je napačno datirana štev. 15. (Prešeren — neznancu), kjer je pravilni dan 22. julija in ne 23. avgusta 1834. l. Vsebina in Prešernov šaljivi datum „am ersten Hundstage“ kažete na pravilnost moje trditve. V Prešernovem pismu *Vrazu* z dne 19. julija 1838. se mi zdi, da je napaka v prepisu Korytkovega pozdrava. Ne „...rodzoni, który...“ temveč: „rodzeni, który...“ bi se danes glasilo, kako pa je prav za prav v originalu, ne vem.

O intenzivnem filološkem delu priča poslednje poglavje naše knjige. V njem je profesor Kidrič podrobno orisal svoj boj za čisto Prešernovo besedo ter za njeno kolikor toliko sedanjemu pravopisu ustrezajočo grafično podobo. Izhajajoč iz pravilnega načela, da je treba Prešernovemu jeziku pustiti vse glasovne oblike pesnikove gorenjščine, je moderniziral rahlo pravopis. Seveda so mu pomanjkljivosti tiskanih kakor tudi pravopisnih virov delale hude preglavice, ki jih je po večini srečno ugnal. Razumljivo je, da se mu je pri tako krhkem gradivu utihotapila včasih kakšna nedoslednost. Pa še te je skoro vse popravil. Ne strinjam se pa na pr. s popravami: vari za varji (varij) (str. 7.), zkličje za skličje (str. 47.) ter sploh z neštevilnimi apostrofi, ki jih je namestil po Prešernovem tekstu. Saj je vendar vpliv pesnikovega rodnega govora, da je pisal: létne, svétjem, kládvo, póčlo itd. Zato so te in vse druge oblike brez apostrofa prav tako upravičene kakor: oblakam, viharjov, komej, spējo, tičov i. t. d. Za ureditev Prešernovega teksta pa se mi vendar zdi boljša ona pot, ki sta jo ubrala Glonar in Pirjevec v Zbranem delu — zvestoba rokopisu, oziroma prvemu tisku. Tako se je tudi mogoče izogniti

neznosnim poudarkom na „r“ (Preš. vsmèrti, Kid. vsmrti in pod.). Vendar moramo ceniti velikanski Kidričev trud za pravilno Prešernovo besedo.

Še z večjo nestrpnostjo pričakujemo nadaljnjih zvezkov, ki bodo prinesli življenjepismo ter filološko gradivo za Prešerna.

Knjiga je lepa tudi po svoji zunanji opremi ter tisku. Krasi jo idealizirana Prešernova podoba, ki jo je „ustvaril“ Božidar Jakac. Dvomim, da je v njej res upodobljenega kaj Prešernovega pesniškega duha, tudi njegova telesna podoba to ni. Kidričev Prešeren je najlepše in najpomembnejše delo naše letošnje slovstvene žetve.

A. Slodnjak.

L. Čermelj, Life-and-death Struggle of a National Minority (The Yugoslavs in Italy). English translation by F. S. Copeland. Yugoslav Union of League of Nations Societies. L. N. S. in Ljubljana. Ljubljana 1936. 260 str., 1 karta v prilogi.

Ta knjiga ima velik in vseskozi pozitiven pomen. Prav nič ni v njej fraz in jadikovanja kakor v večini naših publikacij o Primorski in Koroški. Avtor je zbral samo dejstva, ki so važna za zgodovino nacionalnega položaja manjšine v Julijski krajini od 1918 dalje, a storil je to v takem obsegu kakor nihče drugi pred njim. Komentarjev je v knjigi malo, saj dejstva sama govore zadosti jasno. Knjiga je v originalu dostopna le majhnemu delu naše publike; zato naj navedem tu kratko njeno vsebino.

Po geografskem uvodu (teritorij, narodnost in narodna meja, administrativna razdelitev) in po diplomatsko-historičnem pregledu razvoja dogodkov od londonskega pakta do nettunskih konvencij in izjav, ki se tičejo obveznosti Italije do njenih manjšin, slede poglavja o položaju naše manjšine pod Italijo. V javnem življenju je fašizem že s tem, da je zatrl parlamentarizem, pokrajinske in občinske avtonomije, odpravil vsako zastopstvo naše manjšine v javnih korporacijah. Razvoj šolstva v nacionalnem oziru (osnovno in srednje šolstvo, naše učiteljstvo, otroški vrtci, verski pouk, zasebno poučevanje, študij v tujini) se konča s tem, da je bil materin jezik sistematično odpravljen v vseh šolah in v vseh predmetih in da je bilo prepovedano tudi zasebno poučevanje v našem jeziku. Vse izvenšolsko udejstvovanje naše mladine pa hoče zajeti fašizem s svojimi mladinskimi organizacijami, ki začno s svojim delom v prvih šolskih letih in končajo z obvezno predpripravo za vojaško službo in s fašistično milico ter vzgajajo našo mladino v svojem jeziku in v svojem duhu. V naslednjih poglavjih opisuje avtor, kako je bil zatrt slovenski in hrvatski jezik v sodstvu in v uradih ter deloma tudi pri privatnih podjetjih in kako so bili odstranjeni naši napisi in onemogočeno sprejemanje naših radijskih poročil. Sledi popis sistematičnega odpusta skoraj vseh naših nameščencev v javnih in deloma tudi v privatnih službah (fašistični sindikalizem!). Naslednji dve poglavji govorita o tem, kako so bila zatrta vsa naša društva in ves naš tisk. Deseto poglavje pa opisuje italijanizacijo krstnih imen, priimkov in geografskih imen.

Vsem tem odstavkom, ki opisujejo delovanje države v njeni lastni sferi, sledi najdaljše poglavje, ki govori o položaju v cerkvi (str. 116—64). Avtor opisuje najprej preganjanje in izganjanje slovenskih duhovnikov po fašističnih organizacijah in državnih oblasteh, nato pa stališče vodilnih cerkvenih krogov samih: za nas neugodne določbe in posledice lateranske pogodbe med Italijo in Vatikanom, izsiljeni odstop goriškega nadškofa Sedeja ter Italijanom prijazno politiko Sirottija in Margottija in analogno politiko ostalih škofov (z izjemo tržaškega Fogarja, ki je bil zato objekt ostrih napadov od strani fašistov, a je zdaj — po izidu knjige — tudi že odstopil). Ponatisnjen je prevod pisma Pija XI. reškemu škofu Santinu o

stališču slovenske duhovščine v njegovi škofiji, ki noče poučevati v šolah verouka v italijanščini; papež to stališče obsoja, „ker je verski pouk problem, ki ga je treba gledati z nadnaravnega in ne z nacionalističnega vidika“ (str. 154). Važna je nadalje odprava slovanskega bogoslužja v reški škofiji, ki jo je odredila Sacra Rituum Congregatio in Rimu l. 1934. in ki zaradi odpora slovanske duhovščine še ni izvedena. V zaključnih pripombah pravi avtor, da je jasno, da ne samo lokalni italijanski duhovniki in škofje, ampak tudi najvišje avtoritete v katoliški cerkvi in celo papež sam vedno bolj prihajajo pod vpliv italjanskega nacionalizma; viden dokaz tega neprevidnega sodelovanja s fašizmom, ki je nasprotno načelom pravega katolicizma, vidi v dragocenem križu, ki ga je podaril Pij XI. l. 1935. istrskemu izvršilnemu odboru društva „Italia Redenta“, enemu od glavnih društev za raznarodovanje tamkajšnjih Slovanov.

Zelo kratko je naslednje poglavje o gospodarskih razmerah, kjer govori avtor o koncu naših združnih zvez, o fašističnih sindikatih in o italijanski agrarni kolonizaciji Julijske krajine, ki se je začela l. 1935., potem ko je bila ustanovljena v ta namen posebna organizacija „Ente per la rinascita agraria delle Tre Venezie“, ki kupuje slovenska posestva in naseljuje na njih italijanske koloniste.

V zadnjih treh poglavjih opisuje avtor najprej fašistični teoristični sistem v prvih povojnih letih, nato fašistični policijski sistem in končno Tribunale Speciale ter njegovo delovanje v procesih, ki so se vršili proti članom slovenske in hrvatske manjšine v Julijski krajini.

Knjiga se omejuje na dejstva in se ne spušča v podrobne analize in v ideološka razglabljanja. Vendar pa dobimo iz nje vtis železne konsekventnosti sistema, v katerega je uklenjena naša manjšina. Dobro bi bilo, če bi bila knjiga prevedena še na kak drug svetoven jezik in če bi dobila sploh čim večjo publiciteto v mednarodnem svetu. Avtor se je povsem vživel v tujo publiko in ni zašel v običajno napako, da bi suponiral pri njej znanje, ki ga tujec o naših razmerah ne more imeti. Knjigo je prevedla iz slovanskega rokopisa v angleščino ga. F. S. Copelandova; nujno potrebno je, da izide čimprej tudi nespremenjeni originalni slovenski tekst. V knjigi je precej tiskovnih napak, kar je seveda razumljivo; naj omenim n. pr., da je treba postaviti na začetek in konec zadnjega odstavka na str. 154 (oz. prvega na str. 155) narekovaje, ker je dotični odstavek citat.

Fran Zwitter.

Iz tujih knjig

Nova knjiga o Jugoslaviji

Nekako pred letom dni je nemška akademija v Münchenu izdala knjigo z naslovom „Das Königreich Südslavien“. Delo vsebuje več razprav; njihov očitni namen je, služiti zblizanju med Jugoslavijo in Nemčijo; ta ideja se v Nemčiji trenutno zelo propagira. V knjigi je obdelan zelo obsežen material z temeljitostjo, ki smo je vajeni v nemških znanstvenih razpravah. Naloga, ki sta se je lotila avtorja, namreč študij o „narodu, pokrajini in kulturi“ ter o politični organizaciji Jugoslovanov gotovo ni bila lahka za inozemca, če vpoštevamo velike razlike v socialni strukturi in kulturi ter v političnih tendencah posameznih naših pokrajin. G. dr. Gesemann in g. dr. Haymann sta imela pred seboj ogromen material, ki sta ga strnila v sistematično razpravo, poslužujoč se vidikov in metod, ki so umestni pri razpravljanju o zapadnoevropskih razmerah, ki pa seveda niso popolnoma kos našim domačim. Inozemec, ki je naš razvoj v zadnjih dveh decenijah opazoval od daleč, je naravno v stalni izkušnji, da poskuša marsikak pojav iz naše države